

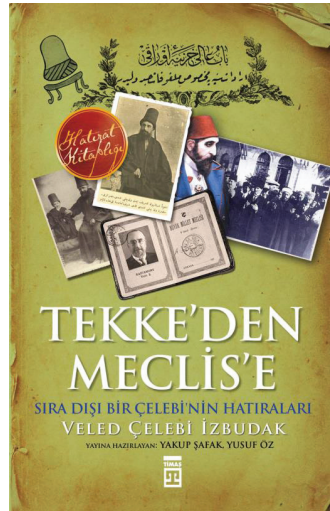
▪
**VELED ÇELEBİ İZBUDAK,
TEKKE'DEN MECLİS'E SIRADIŞI BİR ÇELEBİ'NİN
HATIRALARI,**

haz.; Yakup Şafak, Yusuf Öz, Timaş Yayınları, İstanbul, 2014. 191 s.

Doktora Öğrencisi

HASAN NACAR

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
0000-0003-3484-2671
mybnacar@hotmail.com

“...İrâde-i seniyye(padişah fermanı) ile Makâm-ı Mevlana hizmetine tayin olundum... Dokuz sene Mevlana postuna oturup hizmet ettim... Ben Meşrutiyet devrinin bir çelebisiyim. Sultan Hamid'e erişemedim. Sultan Reşad bana o derece iltifat ederdi ki Mevlana'dan başka, hiçbir Çelebi bu kadar iltifata nail olamamıştır... Makamda bulunduğum sıralarda meşihat, imâmet, mesnevîhanlık, müderrislik hep uhdemde idi. Ondan dolayı hasılattan beşte bir alıyordum. Dergâh-ı şerifte, mescitte Mesnevî-i şerif ile Minhâc-ı şerif okuturdum. Yine Karatay Medresesinde talebe-i ulûma Farisî lisanını öğretirdim...” (s.158-160)

“Tekke'den Meclis'e” üst başlıklı kitap, son Mevlevî Âsitanesi Postnişini Veled Çelebi İZBUDAK'ın hatıraları üzerinedir. Eser, “Hatıralarım” adıyla ilk olarak 1946'da Türkiye Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Daha sonra Yakup Şafak ve Yusuf Öz tarafından tespit edilen eksikliklerin giderilmesi ve ilave notlarla birlikte yeniden hazırlanmış, “Tekke'den Meclis'e Sıra Dışı Bir Çelebi'nin Hatıraları” adıyla Timaş Yayınları'nca 2009'da ve 2014'te olmak üzere iki defa basılmıştır.

Eseri hazırlayanların Çelebi'ye dair önsözde verdikleri bilgiler, ekler bölümünde sundukları lügatçe ve yanı sıra o döneme dair sundukları vesika ve fotoğraflar ile indeks ilavesi çalışmayı zenginleştirmiştir. Hem Osmanlı ve hem de Cumhuriyet dönemini yaşayan Veled Çelebi'ye dair hatıralar, bu kitapta on bir ana başlıkta ele alınmıştır. Bölümleri bulunmayan bu eserin ana başlıkları ve muhtevasına dair değerlendirmeler şu şekilde sıralanabilir:

Veled Çelebi Milâdi 1868'de Konya'da dünyaya gelmiştir. Babası Necip Çelebi'dir. Üç çocuklu bir ailenin en küçüğüdür. Önce mahal-le mektebine, mektebi rüştiyeye, ardından Sultan Veled Medresesi'ne devam eden Çelebi, bunun dışında pek çok hocadan ders almış, Arapça ve Farsça öğrenmiştir (s.13-24).

Çelebi 1884 yılında, on altı yaşlarında iken Konya Vilayet-i Mektûbî Kalemî'nde göreve başlamıştır. Bu görev onun, Hanedân-ı Mevleviyye'ye saygısı bulunan ve Halep, Erzurum, Konya ve

Selanik'te valilik yapmış olan Nazım paşa tarafından bir öğrenci gibi yetiştirilmesine vesile olmuştur. Bu birlikteliğin neticesinde 1885'te Vilayet Gazetesi'nde başmuharrir olarak görevlendirilen Çelebi, bu dönemde birçok edebi yazılar ve tercüme kaleme almış, ayrıca vilayet mektebi rüştiyesinde muallimlik vazifesinde de bulunmuştur (s. 27-31).

1889'da Konya'dan ayrılan Veled Çelebi'nin, Hüseyin Fahreddin Dede'nin postnişin olduğu İstanbul'daki Bahariye Mevlevihanesi'ne yerleşmesine değinilir. Bu dönemde ilmi mütalaalar, telif ve tercüme eserler hazırlayan Çelebi, ayrıca birçok Mevlevi dedesiyle de sohbet imkânı bulmuştur. Bir ara Hacca gidip oradan Mısır ve diğer İslam beldelerine ziyareti planlamış, kendisine tevdi edilen resmi görev sebebiyle seyahatten vazgeçip İstanbul'a yerleşmeye karar vermiştir (s. 49-59).

Çelebi İstanbul'da çalışmaya başladıktan sonra, Yahya Bey namında bir zâtın torunuyla evlenip onların konağına taşınır. Konya'dan kendilerini ziyarete gelen babasını 1893 tarihinde kaybeder. Ardından yeni evlendiği eşi hastalanır ve o halde bir çocukları dünyaya gelir. Deprem ve hastalıklarla pek çetin günler geçiren Çelebi, 1895'te eşini de kaybeder (s. 60-71).

1895'li yıllarda Mektep risalesinde Fedailü'l-Efkâr başlığıyla yazılar kaleme alan Çelebi, o dönemdeki sansür uygulamalarını bu başlık altında etraflıca ortaya koymaktadır (s. 73-79).

Çelebi 1896'da, özlemini çektiği memleketi Konya'yı ziyaret eder. Aynı yıl Ermenilerin de isyan ettiklerini ifade eder. Çok sayıda isyancının öldürüldüğü ve binlerce Türkün de şehit olduğunu belirtir. Patrik İzmirliyan'ın Kudüs'e sürgün edilmesine ve isyana bulaşan Ermenilerin kendi arzularıyla başka yerlere gönderildiğine hatıratında yer vermektedir (s. 81-85).

1895'li yıllarda matbûâtın çokça sansüre uğraması, içerik olarak yetersizliği beraberinde getirmiştir. Veled Çelebi bu dönemde, özellikle Edebiyat-ı Cedide ve Fecr-i Âti'nin inkişafına olan katkısını ifade etmektedir (s. 97-101).

Gizlice İttihat cemiyetine dâhil olan Çelebi, Paris ve Selanik'te kurulan İttihat ve Terakki cemiyetlerinin birleşip padişaha baskı yaptık-

larını, Arnavutluk'tan Rumeli'ye sevk olunan ordunun İzmir'de isyan ederek, cemiyete katıldığını belirtir. Baskılara dayanamayan Sultan Abdulhamit'in İkinci Meşrutiyet'i ilan etmesiyle, Çelebi de devlet görevini bırakıp Mevlevi elbisesini giydiğini ve böylece serbest çalışmaya karar verdiğini belirtmektedir (s. 105-111).

31 Mart Vakası sebebi ile Sultan Hamid'in hal' edilip yerine Sultan Mehmet Reşad'ın geçtiğini anlatan Çelebi, yeni padişahın Mevlevi yönü ve kendisiyle diyalogunun iyi olması sebebiyle saraya gidip gelişinden bahsetmektedir. Veled Çelebi, yeni padişahın mevcut postnişin Abdulhalim Çelebi'yi azletmesinin ardından kendisini postnişin olarak atadığını ve bu makamda 02 Haziran 1919'daki azline kadar görev yaptığını belirtir. O dönemde Sultan Reşad'ın bir Mücahidin-i Mevleviyye Alayı oluşturduğunu, Mevlevilere bir alay bayrağı ve kılıç gönderdiğini, kendisini de alayın kumandanı tayin ettiğini ifade etmektedir (s. 115-123).

Veled Çelebi, Hz. Mevlana ve ailesi hakkında kronolojik bilgiler vermektedir. Mevlana ve ailesinin Konya'ya gelişini, yerleşmesini, Mevlana'nın Şems ile diyalogunu, eserlerini, Mevlana'dan sonraki dönemde Sultan Veled'in ve Ulu Ârif Çelebi'nin hizmetlerini de etraflıca anlatmaktadır.

Mevleviliğe dair adet ve merasimlerden çile çıkarmak, mukabele-i şerif ve bu esnada giyilen elbiseler de bu başlık altında tanıtılır. Ayrıca Mevleviliğin esasları on dört madde halinde yine bu kısımda sıralanır.

Veled Çelebi'nin 1912 yılında hazırlayıp neşrettiği listeye göre, o dönemde faal olan Mevlevihanelerin sayısı yetmiş dört civarındadır. Tekke ve zaviyelerin kapatıldığı 1925 tarihinde son Çelebi'nin Abdulhalim Çelebi olduğunu ve o sırada dergâhta otuz beş dedenin bulunduğunu beyan eden Veled Çelebi, 1925'te dergâhın müzeye çevrildiğini ve Ankaralı Mehmet Dedenin de buraya memur atandığını ifade etmektedir (s. 126-147).

Veled Çelebi, Mevlana'nın vasiyetnamesini şerh ederek, "*Hayru'l-Kelam*" adıyla yayınladığını ifade eden Veled Çelebi, diğer eserlerini ise şöyle sıralar: *Türkçe İtikat, el-İdrak Haşiyesi, Atalar Sözü, Oğuz Ata-Orhun Abideleri, Divan-ı Türki-i Sultan Veled, Letâif-i Hoca Nasreddin, Çocuklara Mahsus Letâif-i Hoca Nasreddin, Fethiyât-ı Divan-ı*

Kebir Tercümesi, Türk Dili (12 Cilt), Aynü'l-Hayat, Lisan-ı Fârisi, Türk Diline Medhal, Nakş-i Cebîn, Mesnevi Tercümesi (6 Cilt), Mecmûa-i Eş'arım(Şiir kitabı).

1908 yılında İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra bir Türk Cemiyeti kurmayı teklif eden Veled Çelebi, daha sonra Türk Ocağı'nın kuruluşunda yer aldığı beyan eder. 1919'da postnişinlikten azledildikten sonra Konya'dan İstanbul'a gelen Çelebi, istemediği halde Sultan Vahdettin tarafından tevdi edilen Şûray-ı Devlet azalığını kabul eder. Anadolu'da Milli Mücadele başlayınca, Veled Çelebi 1921'de Antalya üzerinden Ankara'ya gelir ve Ankara Lisesi'ne Farisî muallimi tayin edilir. Mustafa Kemal Paşa tarafından ilim ve fikir adamlarına dağıtılan altı yüz liralık yardımla ihtiyaçlarını gideren Çelebi, Ziya Gökalp'in başkanlığını yaptığı Te'lif ve Terceme Heyeti azası olur. Veled Çelebi 4 Mayıs 1953 tarihinde Ankara'da seksen beş yaşında vefat etmiştir. Nâşi, Ankara Cebeci'deki Asri Mezarlığa defnedilmiştir (s. 148-161).

Osmanlı'nın son evreleriyle Cumhuriyet'in kuruluşuna şahitlik eden Çelebi'nin her iki dönemi de hazırlayan ve tetikleyen iç ve dış fikri ve siyasi oluşumlardan bizzat kendisinin de oldukça etkilendiği görülmektedir. Ayrıca bu hatıraların hem o dönemlerin anlaşılmasına hem de tekke ve zaviyelerin içinde buldukları hazin durumlara ışık tutar nitelikte olduğu söylenebilir.

On dokuzuncu asrın son çeyreği ile yirminci asrın ilk yarısına dair yaklaşık seksen yıllık bir dönemin sosyal, siyasal, kültürel, dini-tasavvufi ve özellikle de Mevlevilik geleneğini muhtevî hatıratla samimi, akıcı ve sürükleyici bir dil kullanıldığı görülmektedir. Hatırat sahibi Veled Çelebi İzbudak'ı rahmetle anıyor, eseri okurla tekrar buluştu-
ranları tebrik ediyoruz.